

Професійна освіта

УДК 355.233.2:159.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18895886>

**Педагогічні засади розвитку стресостійкості та готовності до
психологічного супроводу особового складу в системі військово-
професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу**

Ярослав Зорій

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри спорту та фітнесу

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

58002, вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4397-764X>

Прийнято: 12.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

***Анотація.** У статті здійснено теоретичне узагальнення та наукове обґрунтування педагогічних засад розвитку стресостійкості й готовності до психологічного супроводу особового складу в системі військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу. Актуальність дослідження зумовлена зростанням психологічних навантажень на військовослужбовців в умовах сучасних бойових дій, а також необхідністю адаптації змісту військової освіти до стандартів психологічної підготовки Збройних Сил України (2025–2026 рр.).*

Стресостійкість майбутнього офіцера запасу розглянуто як інтегративну професійно-особистісну характеристику, що забезпечує ефективну діяльність у стресогенних та екстремальних умовах. Обґрунтовано педагогічні умови розвитку зазначених якостей, зокрема інтеграцію психологічної проблематики в зміст військово-професійної підготовки,

практичну спрямованість навчання з використанням сценарного моделювання та тренінгових занять, розвиток навичок психологічної саморегуляції відновлення психоемоційних ресурсів.

Визначено поетапність формування готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу (мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-навчальний, практично-діяльнісний, рефлексивно-корекційний етапи). Доведено, що ефективність розвитку стресостійкості та готовності до психологічного підтримки особового складу військового підрозділу забезпечується поєднанням традиційних військово-педагогічних методів із сучасними тренінговими технологіями, елементами коучингового та рефлексивного навчання.

Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм і навчально-методичного забезпечення військової підготовки громадян за програмою офіцерів запасу в цивільних закладах вищої освіти.

Ключові слова: педагогічні засади; стресостійкість; офіцери запасу; психологічний супровід; військово-професійна підготовка; перша психологічна допомога; бойовий стрес; психологічна готовність.

Foundations Of Developing Stress Resilience And Readiness For Psychological Support In The Military-Professional Training Of Future Reserve Officers

Yaroslav Zoriy

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sports and Fitness,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
58002, 2 M. Kotsyubynskoho Street, Chernivtsi, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-4397-764X>

Abstract: *The article presents a theoretical generalization and a scientific approach to the pedagogical fundamentals for cultivating stress resilience and readiness to provide psychological support to personnel within the system of military-professional training for future reserve officers. The topicality of the study is grounded by the increasing psychological burden placed on military personnel in the context of the ongoing full-scale war, as well as by the necessity to tailor the content of military education to the standards of psychological training adopted by the Armed Forces of Ukraine for the 2025–2026 transition period.*

Stress resilience in a future reserve officer is conceptualized as an integrative professional and personal characteristic that ensures effective performance under stress-inducing and extreme conditions. The study highlights a set of pedagogical conditions necessary for the development of these qualities, including the integration of psychological issues into the content of military-professional training; the practical orientation of instruction through scenario-based modeling and training sessions; and the cultivation of skills of psychological self-control and restoration of psycho-emotional resources.

The stages of forming future reserve officers' readiness to provide psychological support to personnel are identified as follows: motivational-orientational, cognitive-instructional, practical-operational, and reflective-corrective. It is demonstrated that the effective development of stress resilience and readiness to deliver psychological support within a military unit is ensured by combining traditional military-pedagogical methods with contemporary training technologies, including elements of coaching and reflective learning.

The findings may be applied to improve educational programs and to provide methodological support for the military training of citizens enrolled in reserve officer programs at civilian higher education institutions.

Keywords: *pedagogical approaches; stress resilience; future reserve officers; psychological support; military-professional training; psychological first aid; reduce stress; psychological readiness.*

Вступ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, що триває з 2022 року, зумовила суттєве зростання вимог до психологічної готовності та стресостійкості військовослужбовців Збройних Сил України. В умовах інтенсивних бойових дій, тривалого перебування в ситуаціях загрози життю, невизначеності та високої відповідальності психологічна стійкість особового складу розглядається як один із ключових чинників збереження боєздатності військових підрозділів та ефективності виконання службово-бойових завдань.

Особливого значення в цих умовах набуває роль офіцера як безпосереднього організатора бойової діяльності та первинного суб'єкта морально-психологічного впливу на підлеглих. Сучасні нормативні документи системи морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України визначають готовність офіцера до здійснення психологічного супроводу особового складу як складову його професійної компетентності, що передбачає вміння запобігати негативним наслідкам бойового стресу, підтримувати психоемоційну рівновагу підлеглих та організовувати заходи психологічної допомоги в межах своїх повноважень.

Водночас особливої актуальності набуває проблема підготовки майбутніх офіцерів запасу, які здобувають військово-професійну підготовку переважно в умовах цивільних закладів вищої освіти. Поєднання цивільного та військового освітнього середовища, обмежений обсяг навчального часу, фрагментарність військово-професійної складової та недостатня практична спрямованість психологічної підготовки ускладнюють формування в майбутніх офіцерів запасу

стресостійкості й готовності до психологічного супроводу особового складу ввіреного підрозділу.

Постановка проблеми. Досвід бойових дій 2022–2026 років засвідчив, що офіцери – випускники кафедр (факультетів військової підготовки) активно залучаються до виконання службово-бойових завдань у бойових і прифронтових умовах, де від них очікується здатність не лише здійснювати ефективне вогневе ураження противника, логічні й оперативні тактичні дії, введення ворога в оману тощо, але й діяти відповідно до стандартів психологічного супроводу та морально-психологічного забезпечення підрозділів Сил оборони України. Це загострює суперечність між нормативно визначеними вимогами до психологічної компетентності офіцера та реальним рівнем її сформованості у випускників програм підготовки офіцерів запасу.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність наукового обґрунтування педагогічних засад розвитку стресостійкості та готовності до психологічного супроводу особового складу в системі військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу з урахуванням сучасних викликів воєнного часу.

Проблема розвитку стресостійкості та психологічної готовності військовослужбовців є предметом міждисциплінарних досліджень у галузях військової педагогіки, психології, професійної освіти та морально-психологічного забезпечення. У наукових працях українських і зарубіжних дослідників наголошується, що здатність військовослужбовця ефективно діяти в умовах бойового стресу формується цілеспрямовано в процесі професійної підготовки й має системний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу є цілеспрямованим, багатокомпонентним педагогічним процесом, який інтегрує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінювальний компоненти. Аналіз наукових джерел

і нормативних документів ЗСУ (В. Ключков [1]; В. Алещенко, & О. Кокун [2]; Я. Мацегора [3]; С. Поздишев [4] та ін.) свідчить про те, що готовність до психологічного супроводу формується ефективніше за умов системної інтеграції психологічної підготовки у військово-професійну підготовку, поетапного розвитку практичних навичок та створення рефлексивного середовища, що стимулює саморегуляцію й професійне самовдосконалення.

В українській науковій думці значну увагу приділено теоретико-методологічним засадам морально-психологічного забезпечення та психологічної підготовки військовослужбовців. У працях вітчизняних учених (В. Алещенко [5], В. Ключков [1], О. Кокун et al [6; 7], Кириченко [8], І. Бурлакова et al [9], В. Ягупов [10], та ін.) стресостійкість розглядається як інтегральна особистісно-професійна якість, що включає емоційно-вольовий, когнітивний та поведінковий компоненти і забезпечує збереження ефективності діяльності в екстремальних умовах. Дослідники підкреслюють необхідність поєднання психологічної, фізичної та професійно-бойової підготовки як умови формування психологічної витривалості військовослужбовців.

Окремий напрям наукових розвідок присвячено проблемам психологічної готовності командирів до роботи з особовим складом. У працях, присвячених військово-професійній підготовці офіцерів, акцентується увага на ролі офіцера як носія управлінських, лідерських і психологічних функцій у підрозділі. Вітчизняні автори наголошують, що готовність до психологічного супроводу не обмежується знанням основ військової психології, а передбачає сформованість практичних умінь психологічного впливу, профілактики бойового стресу та підтримки морального стану підлеглих.

Важливим етапом розвитку нормативно-методичної бази психологічної підготовки стало узагальнення бойового досвіду Збройних Сил України в умовах повномасштабної війни. У «Збірнику стандартів психологічної підготовки у Збройних Силах України» психологічна підготовка визначається як

обов'язковий елемент системи бойової підготовки, а офіцер – як ключовий суб'єкт первинного психологічного супроводу особового складу. У документі окреслено вимоги до психологічної компетентності командирів, що створює нормативну основу для переосмислення змісту їхньої військово-професійної підготовки [1].

Разом із тим у вітчизняних дослідженнях проблема підготовки майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу представлена фрагментарно. Більшість праць зосереджені на підготовці кадрових офіцерів або фахівців психологічної служби, тоді як специфіка формування стресостійкості та психологічної готовності у майбутніх офіцерів запасу, які навчаються в умовах цивільних закладів вищої освіти, залишається недостатньо розробленою.

У зарубіжних дослідженнях проблема стресостійкості військовослужбовців розглядається в контексті концепцій “resilience, combat readiness та mental fitness”. У працях американських, канадських та європейських учених (C. Morgan & S. Southwick [11], S. McInerney, E. Waldrep, et al [12] та ін.) доведено, що психологічна стійкість формується завдяки системному педагогічному впливу, що включає моделювання стресових ситуацій, розвиток навичок саморегуляції та підготовку командирів до лідерства в умовах невизначеності.

У документах і дослідженнях країн-членів НАТО підкреслюється, що командири всіх рівнів несуть відповідальність за психологічний клімат у підрозділі та повинні володіти базовими навичками психологічної підтримки особового складу. Концепції “Comprehensive Soldier Fitness та Operational Stress Control”, впроваджені в збройних силах США та союзників, орієнтовані на інтеграцію психологічної підготовки в загальну систему професійного навчання військовослужбовців і розглядають офіцера як ключову персону у формуванні психологічної стійкості підлеглих.

Аналіз зарубіжних досліджень свідчить, що ефективний розвиток стресостійкості майбутніх офіцерів можливий за умови поєднання теоретичної підготовки з практико-орієнтованими формами навчання, використання тренінгових технологій, сценарного моделювання та рефлексивного аналізу професійного досвіду. Водночас більшість зарубіжних моделей розроблені для умов вищих військових навчальних закладів, що потребує їх адаптації до специфіки підготовки офіцерів запасу в цивільних університетах.

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує наявність значного теоретичного та практичного доробку щодо розвитку стресостійкості та психологічної готовності військовослужбовців. Водночас недостатньо дослідженими залишаються педагогічні засади розвитку стресостійкості та готовності до психологічного супроводу особового складу саме в системі військової підготовки майбутніх офіцерів запасу, з урахуванням сучасних стандартів психологічної підготовки ЗСУ та досвіду війни 2022–2026 років. Це зумовлює доцільність подальших наукових пошуків у зазначеному напрямі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних засад розвитку стресостійкості та готовності до психологічного супроводу особового складу в системі військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Відповідно до визначеної мети у дослідженні передбачено розв’язання таких завдань:

Проаналізувати теоретичні підходи до розуміння стресостійкості та психологічної готовності військовослужбовців у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах.

Узагальнити нормативно-правові вимоги та стандарти психологічної підготовки у Збройних Силах України щодо формування психологічної компетентності офіцерів.

Визначити сутність і структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу ввіреного йому військового підрозділу.

Обґрунтувати педагогічні засади розвитку стресостійкості майбутніх офіцерів запасу в процесі військово-професійної підготовки.

Визначити педагогічні умови, що забезпечують розвиток стресостійкості та готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу військового підрозділу.

Окреслити перспективні напрями вдосконалення системи підготовки майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу в умовах сучасних безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу. Методологія дослідження ґрунтується на сукупності взаємопов'язаних наукових підходів, що забезпечують комплексний аналіз досліджуваної проблеми.

Провідним є системний підхід, який дозволяє розглядати розвиток стресостійкості та готовності до психологічного супроводу як цілісний педагогічний процес, інтегрований у систему військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Компетентнісний підхід забезпечує орієнтацію дослідження на формування у майбутніх офіцерів запасу комплексу психологічних, управлінських і комунікативних компетентностей, необхідних для ефективного виконання функцій психологічного супроводу особового складу.

Особистісно орієнтований підхід дозволяє врахувати індивідуально-психологічні особливості здобувачів військової підготовки, рівень їх психологічної зрілості, досвід стресових ситуацій та мотивацію до військової служби.

Діяльнісний підхід передбачає формування стресостійкості та психологічної готовності через включення майбутніх офіцерів запасу в

моделювання професійно значущих ситуацій, наближених до умов реальної службово-бойової діяльності.

Контекстний підхід забезпечує наближення змісту та форм військово-професійної підготовки до реальних умов виконання завдань за призначенням, з урахуванням досвіду бойових дій та сучасних стандартів психологічної підготовки Збройних Сил України.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення військової педагогіки і психології, теорії професійної освіти, концепції психологічної стійкості (resilience), військового лідерства та психологічного супроводу діяльності особового складу.

Для досягнення мети та розв'язання завдань дослідження використовувався комплекс методів дослідження, зокрема:

теоретичні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел і нормативно-правових документів;

порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду психологічної підготовки військовослужбовців;

структурно-логічне моделювання для визначення педагогічних засад і умов розвитку стресостійкості та готовності до психологічного супроводу;

прогностичні методи для окреслення перспектив удосконалення військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Зважаючи на те, що педагогічні засади розвитку стресостійкості майбутніх офіцерів запасу базуються на інтеграції психологічної підготовки, інтенсивних фізичних тренувань та моделюванні реальних бойових ситуацій у процесі навчання, нами наголошено на їхній важливості в системі навчання громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу. Як зазначають А. Куценко та Ю. Скарбовська: оцінка психологічної готовності військових до участі в бойових діях є невід'ємною частиною підготовки, адже вона дозволяє визначити потенційні слабкі місця у психологічному стані військовослужбовців, а також

ефективність застосованих методів підготовки. У сучасних умовах, враховуючи бойовий досвід військових України, особливо під час збройної агресії росії, проведення таких оцінок стає нагальним завданням [13]. Тобто, формування готовності майбутніх офіцерів до здійснення психологічного супроводу особового складу ввіреного підрозділу повинно опиратися на засади розвитку у них особистої резильєнтності як ключового елемента успішної військово-професійної діяльності.

Застосування зазначених підходів і методів забезпечує наукову обґрунтованість, системність і практичну спрямованість дослідження та створює підґрунтя для подальшого теоретичного й прикладного опрацювання проблеми формування стресостійкості та готовності до психологічного супроводу особового складу в системі військової підготовки майбутніх офіцерів запасу.

У сучасних умовах функціонування Збройних Сил України готовність майбутнього офіцера запасу до психологічного супроводу особового складу набуває особливої значущості, оскільки саме офіцер тактичної ланки виступає первинним суб'єктом підтримання психологічної стійкості підлеглих у процесі виконання службово-бойових завдань. У цьому контексті формування такої готовності розглядається як цілеспрямований педагогічний процес, інтегрований у систему військово-професійної підготовки.

У наукових дослідженнях готовність до психологічної діяльності розглядається як складне професійно-особистісне утворення, що поєднує мотиваційні установки, систему спеціальних знань, емоційно-вольову стійкість, практичні вміння та здатність до рефлексії [2; 5]. Узагальнення положень військової педагогіки, психології, Стандартів морально-психологічного забезпечення та інших нормативних документів Збройних Сил України дає підстави стверджувати, що готовність майбутнього офіцера запасу до психологічного супроводу має інтегративний характер і включає взаємопов'язані мотиваційно-ціннісні, когнітивні, емоційно-вольові, діяльнісні

та рефлексивні прояви. Водночас у межах даного дослідження акцент зроблено не стільки на детальному описі її структури, скільки на педагогічних засадах і умовах її цілеспрямованого формування.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає усвідомлення майбутнім офіцером запасу значущості психологічного супроводу як невід'ємної складової командирської діяльності. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що саме ціннісне ставлення командира до особового складу визначає ефективність профілактики бойового стресу та психотравматизації [14]. Згідно зі стандартами психологічної підготовки ЗСУ, командир зобов'язаний усвідомлювати власну роль у системі первинного психологічного впливу та підтримки військовослужбовців [1].

Когнітивний компонент характеризує рівень теоретичної обізнаності майбутнього офіцера запасу щодо закономірностей психічної діяльності військовослужбовців у бойових та екстремальних умовах. Дослідники наголошують, що ефективність психологічного супроводу значною мірою залежить від здатності офіцера правильно інтерпретувати психоемоційні стани підлеглих і діяти відповідно до нормативно визначених алгоритмів [5]. Важливе місце в структурі когнітивного компонента посідає знання стандартів психологічної підготовки та організації морально-психологічного забезпечення у ЗСУ [1].

Емоційно-вольовий компонент відображає здатність майбутнього офіцера запасу до саморегуляції, збереження психологічної рівноваги та ефективної діяльності в умовах інтенсивного стресового впливу. Як зазначається у вітчизняних дослідженнях, особистісна стресостійкість командира є ключовим чинником психологічної стабільності підрозділу, оскільки офіцер виступає моделлю поведінки для підлеглих [6]. Саме емоційно-вольова рівноваженість забезпечує довіру особового складу до командира та підвищує ефективність психологічного впливу.

Операційно-діяльнісний компонент характеризує практичну готовність майбутнього офіцера запасу до здійснення психологічного супроводу в умовах службово-бойової діяльності. У нормативних документах ЗСУ підкреслюється, що командир тактичної ланки має володіти базовими навичками психологічної стабілізації та організації первинної психопрофілактики в підрозділі, а також взаємодіяти з фахівцями психологічної служби [1; 3]

Рефлексивно-оцінювальний компонент забезпечує здатність майбутнього офіцера запасу до самоаналізу та критичної оцінки власної діяльності у сфері психологічного супроводу. Розвинена рефлексія дозволяє офіцеру адаптувати стиль психологічного впливу до змінюваних умов бойової обстановки та накопичувати досвід ефективної роботи з особовим складом [15].

Таким чином, структура готовності майбутнього офіцера запасу до психологічного супроводу особового складу постає як багатовимірна система, у якій взаємодіють особистісні, когнітивні та діяльнісні компоненти. Її цілеспрямоване формування в системі військово-професійної підготовки створює необхідні передумови для забезпечення психологічної стійкості підрозділів та підвищення ефективності виконання завдань за призначенням в умовах сучасної війни.

Формування готовності до психологічного супроводу особового складу доцільно розглядати як цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на розвиток у майбутніх офіцерів запасу мотиваційно-ціннісного ставлення до психологічного благополуччя підлеглих, засвоєння системи психологічних знань, оволодіння практичними навичками психологічної підтримки та розвитку здатності до професійної рефлексії.

Ефективність розвитку стресостійкості та готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу забезпечується реалізацією комплексу взаємопов'язаних педагогічних умов.

Першою педагогічною умовою є інтеграція психологічної проблематики в зміст Програми військової підготовки майбутніх офіцерів запасу [16], що передбачає, зокрема переформатування розділу 2 «Організація та методика роботи з особовим складом», шляхом доповнення підрозділом 2.3 «Психологічний супровід особового складу», а також системне включення питань психологічної стійкості, бойового стресу, міжособистісної взаємодії та морально-психологічного забезпечення в інші навчальні дисципліни.

Другою педагогічною умовою визначено практичну спрямованість навчання, орієнтовану на моделювання службово-бойових і управлінських ситуацій. Реалізація цієї умови здійснюється через використання сценарного навчання, тренінгових занять, аналіз бойових кейсів і ситуаційних завдань, у межах яких майбутні офіцери набувають досвіду ухвалення рішень з урахуванням психологічного стану підлеглих.

Третьою педагогічною умовою є розвиток особистісної психологічної стійкості майбутнього офіцера, що включає формування навичок саморегуляції, емоційно-вольової врівноваженості, відповідальності та здатності діяти в умовах підвищеного стресового навантаження. У цьому контексті доцільним є використання елементів тренінгових і коучингових технологій, спрямованих на усвідомлення власних психологічних ресурсів, цілепокладання та відповідальність за психологічний стан підрозділу.

Четвертою педагогічною умовою виступає організація рефлексивного освітнього середовища, яке забезпечує розвиток здатності майбутніх офіцерів запасу до самоаналізу, осмислення власного досвіду та корекції професійної поведінки у сфері психологічного супроводу.

Процес формування готовності до психологічного супроводу доцільно реалізовувати поетапно:

Мотиваційно-орієнтаційний етап, спрямований на формування позитивної установки на психологічний супровід як невід'ємну складову професійної діяльності майбутнього офіцера.

Когнітивно-навчальний етап, у межах якого відбувається засвоєння теоретичних знань з військової психології та морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності.

Практично-діяльнісний етап, що забезпечує набуття практичних умінь і навичок психологічної підтримки особового складу.

Рефлексивно-корекційний етап, орієнтований на оцінювання власної готовності, корекцію професійної поведінки та узагальнення досвіду.

Реалізація зазначених педагогічних засад і умов у системі військово-професійної підготовки забезпечує формування інтегрованої готовності майбутнього офіцера запасу до психологічного супроводу особового складу та підвищує його здатність ефективно діяти в умовах сучасних бойових викликів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження встановлено, що в умовах сучасної війни підготовка майбутніх офіцерів запасу до здійснення психологічного супроводу набуває системоутворювального значення та має розглядатися як невід'ємна складова їх військово-професійної підготовки.

Доведено, що розвиток стресостійкості й готовності до психологічного супроводу майбутніх офіцерів запасу є цілеспрямованим педагогічним процесом, ефективність якого забезпечується реалізацією комплексу педагогічних засад, зокрема інтеграцією психологічної проблематики в зміст військової освіти, практичною спрямованістю навчання, розвитком особистісної психологічної стійкості та організацією рефлексивного освітнього середовища.

Обґрунтовано доцільність поетапного формування готовності до психологічного супроводу (мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-навчальний, практично-діяльнісний, рефлексивно-корекційний етапи), що забезпечує

поступовий перехід від усвідомлення значущості психологічного чинника до набуття практичних умінь і професійної рефлексії.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних засад розвитку стресостійкості та готовності до психологічного супроводу саме у системі підготовки офіцерів запасу в умовах цивільних закладів вищої освіти з урахуванням сучасних стандартів психологічної підготовки Збройних Сил України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання під час удосконалення освітніх програм і навчально-методичного забезпечення військової підготовки офіцерів запасу, а також у системі підвищення кваліфікації командирів тактичної ланки.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок може бути:

обґрунтування критеріїв, показників і рівнів сформованості зазначеної готовності;

дослідження можливостей адаптації стандартів НАТО з психологічної підготовки до національної системи підготовки офіцерів запасу;

вивчення впливу бойового досвіду та участі у заходах психологічної підготовки на професійну ефективність офіцерів тактичного рівня у військових колективах.

У результаті проведеного теоретико-методологічного аналізу встановлено, що формування готовності майбутніх офіцерів запасу до психологічного супроводу особового складу є необхідною складовою їх військово-професійної підготовки в умовах сучасної війни та тривалого впливу бойових стресорів. Досвід Збройних Сил України у 2022–2026 роках переконливо засвідчує, що ефективність виконання службово-бойових завдань безпосередньо залежить від рівня психологічної стійкості особового складу та здатності командирів забезпечувати базовий психологічний супровід у ввірених підрозділах.

Список використаних джерел:

1. Збірник стандартів психологічної підготовки у Збройних Силах України: метод. посіб. / за ред. В. Ключкова. Київ: НДЦ ГП ЗС України, 2023. 337 с. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/Збірник-стандартів-ПсихП-у-ЗСУ.pdf>
2. Aleshchenko V., Kokun O. Psychological support for military personnel in combat conditions: contemporary challenges. *Psychological Journal*. 2025. Vol. 11, № 1. P. 18–33. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2025.11.1.2>
3. Психологічний супровід військовослужбовців, які виконують службово-бойові завдання в екстремальних умовах: метод. реком. / Я. В. Мацегора, І. В. Воробйова, О. С. Колесніченко, І. І. Приходько. Харків: НА НГУ, 2015. 69 с. URL: https://books.ndcnangu.co.ua/knigi/Metod_rekom_2015_psykhol_suprovid.pdf
4. Поздишев С. О. Психологічний супровід оперативно-тактичної підготовки офіцерів Збройних Сил України до управлінської діяльності: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. Київ, 2015. 349 с.
5. Алещенко В. І. Формування психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 74 (4). С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-5-13>
6. Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження: метод. посіб. Київ: 7БЦ, 2021. 170 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726799/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%A2_ISBN.pdf

7. Кокун О. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки: метод. посіб. / за ред. В. М. Мороза. Київ: НДЦ 220 ГП ЗС України, 2020. 70 с. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC-%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>
8. Кириченко А. В. Психологічна готовність військовослужбовців десантно-штурмових військ Збройних Сил України до діяльності у бойових умовах: дис. ... д-ра філософії: 053 «Психологія». Київ, 2023. 281 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/rkr-dis-25-01.pdf>
9. Психологія військового лідерства: навч. посіб. / І. А. Бурлакова, І. С. Остапенко, О. А. Герасимчук, О. В. Шевяков, О. М. Чередніченко. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. 159 с. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8419/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
10. Ягупов В. В. Військова педагогіка та психологія: підручник: у 2 ч. Ч. 2: Військова психологія. Т. 1. Київ: НУОУ, 2023. 260 с.
11. Morgan C. A., Southwick S. M. Individual differences in stress vulnerability and resilience among military personnel: implications for training and intervention. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*. 2019. Vol. 82, № 2. P. 101–115. DOI: <https://doi.org/10.1080/00332747.2019.1579590>
12. McInerney S. A., Waldrep E., Benight C. C. Resilience enhancing programs in the U.S. military: an exploration of theory and applied practice. *Military*

- Psychology*. 2024. Vol. 36, № 3. P. 241–252. DOI: <https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2086418>
13. Куценко А., Скарбовська Ю. Формування стресостійкості та психологічної готовності військовослужбовців до участі в бойових діях. *Молодий вчений*. 2024. № 6 (130). С. 120–124. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-23>
14. Капосльоз Г. П. Психологічна готовність військовослужбовців до бойової діяльності: системний підхід щодо діагностування, формування та підтримання станів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 72 (2). С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-2-47-57>
15. Зорій Я., Богатирець В. Розвиток лідерських якостей як умова формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів запасу України. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2024. № 3. С. 123–129. DOI: <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.3.20>
16. Програма військової підготовки офіцерів запасу за військово-обліковою спеціальністю «Бойове застосування механізованих з'єднань, військових частин і підрозділів». Київ, 2024. 123 с.
17. Порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу: постанова Кабінету Міністрів України від 01.02.2012 № 48 (у ред. від 05.12.2025 № 1612).
18. Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Прийоми психологічної самодопомоги учасникам бойових дій: метод. реком. для військовослужбовців – учасників бойових дій. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2014. 41 с.
19. Задорожній К. В. Особливості психологічної підготовки військовослужбовців: «Я-концепція» та професійне становлення.

- Актуальні проблеми психології*. 2020. Т. 1, вип. 56. С. 22–29. URL: <https://surl.li/rrgojk>
20. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: метод. посіб. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11222/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2015.pdf
21. Періг І. М. Психологічна допомога і психологічний супровід: подібність і відмінність понять. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35 (74), № 4. С. 73–77. URL: <https://surl.li/nwirok>
22. Приходько І. І. Система профілактики та контролю бойового стресу у військовослужбовців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2018. Вип. 1.
23. Психологічна профілактика психотравматизації військовослужбовців Збройних Сил України: метод. посіб. / О. М. Кокун, В. М. Мороз, Н. С. Лозінська, І. О. Пішко. Київ: КНТ, 2023. 302 с.
24. Adler A. B., Bliese P. D., McGurk D., Hoge C. W., Castro C. A. Battlemind debriefing and Battlemind training as early interventions with soldiers returning from Iraq. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2009. Vol. 77, № 5. P. 928–940. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0016877>
25. Gukovsky O. *The combat path: sustaining mental readiness in Ukrainian soldiers*. Carlisle: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2024. URL: <https://surli.cc/pddzod>